

Czy należy zabudowywać dolinę Mlecznej w Katowicach i doliny jej dopływów?

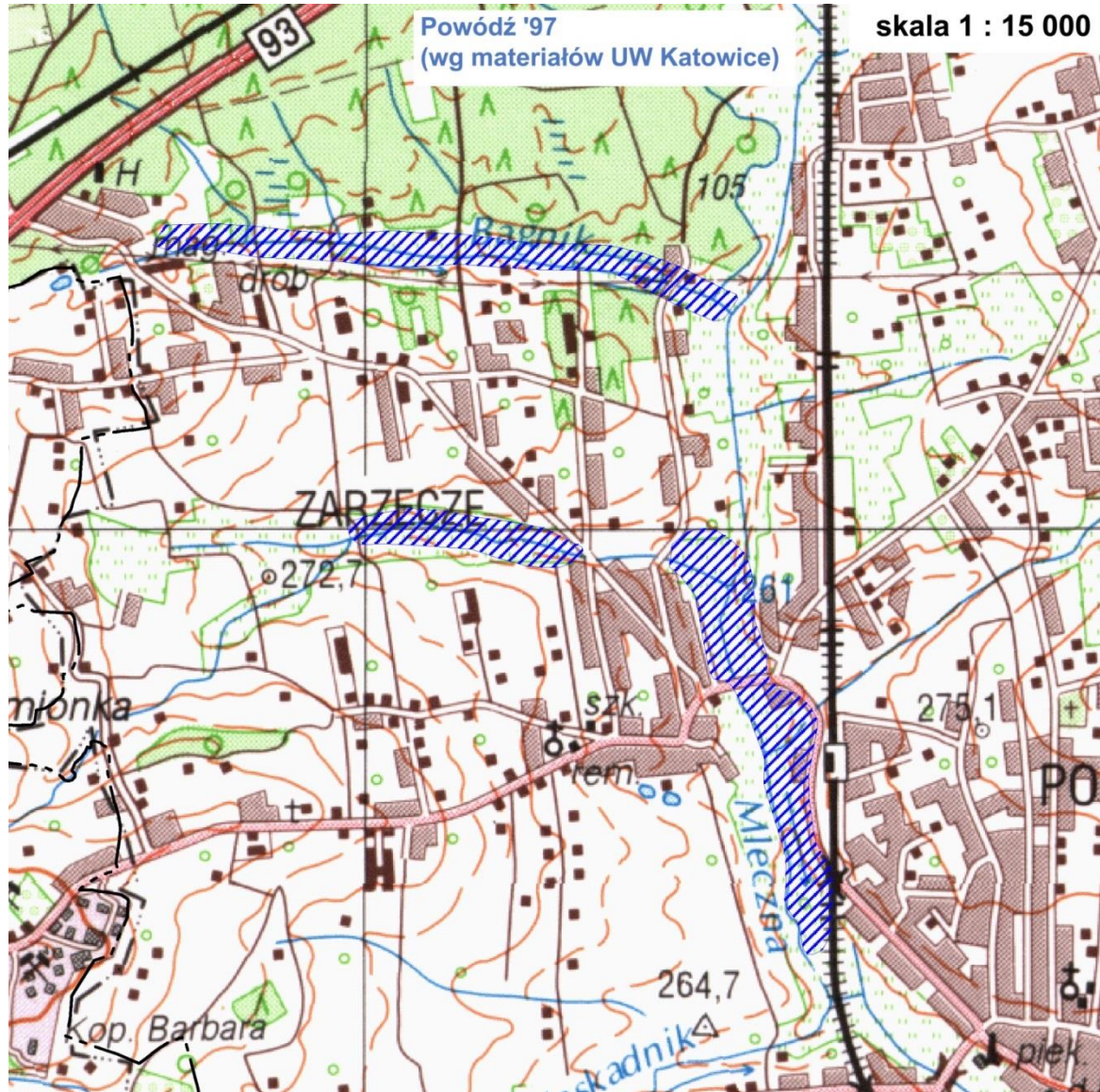
Głos w dyskusji na spotkaniu mieszkańców miasta

Gimnazjum nr 20 , Piotrowice, 1 października 2015

dr Leszek Trząski

- pracownik Głównego Instytutu Górnictwa, Zakładu Ochrony Wód
- mieszkaniec Ligoty

Zapomniana (?) informacja o zasięgu podtopień w dolinie Mlecznej w 1997 roku

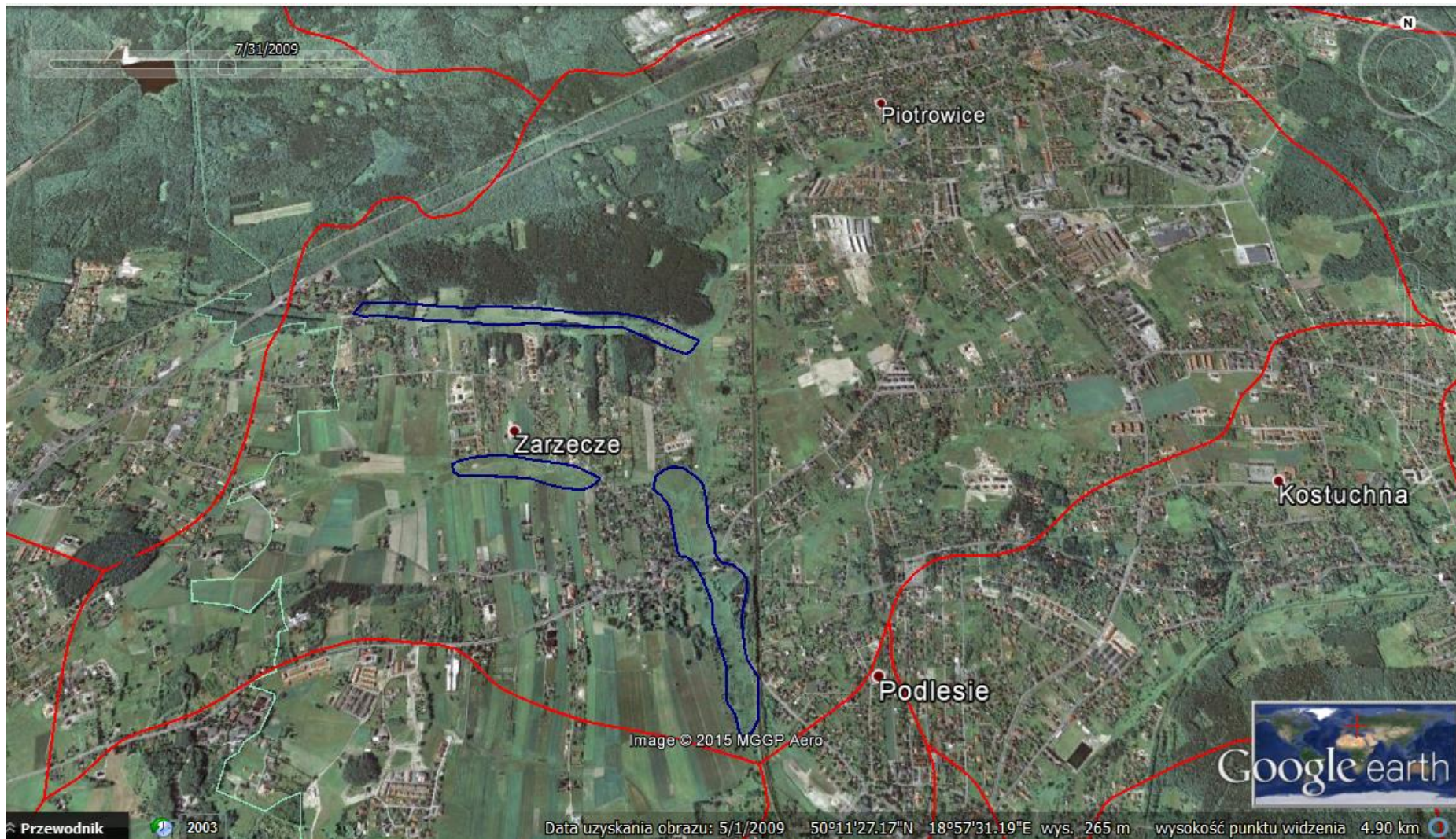

**Fragment mapy
opracowanej przez sztab
kryzysowy przy
Wojewodzie Katowickim
po powodzi 1997 roku**

*(z materiałów w archiwach GIG
oraz firmy „Ład”, wykorzystane w
Studium Zagospodarowania
Przestrzennego Województwa
Śląskiego, Zlewnia Wisły, GIG-Ład,
Katowice 2001, na zlecenie
Marszałka Województwa)*

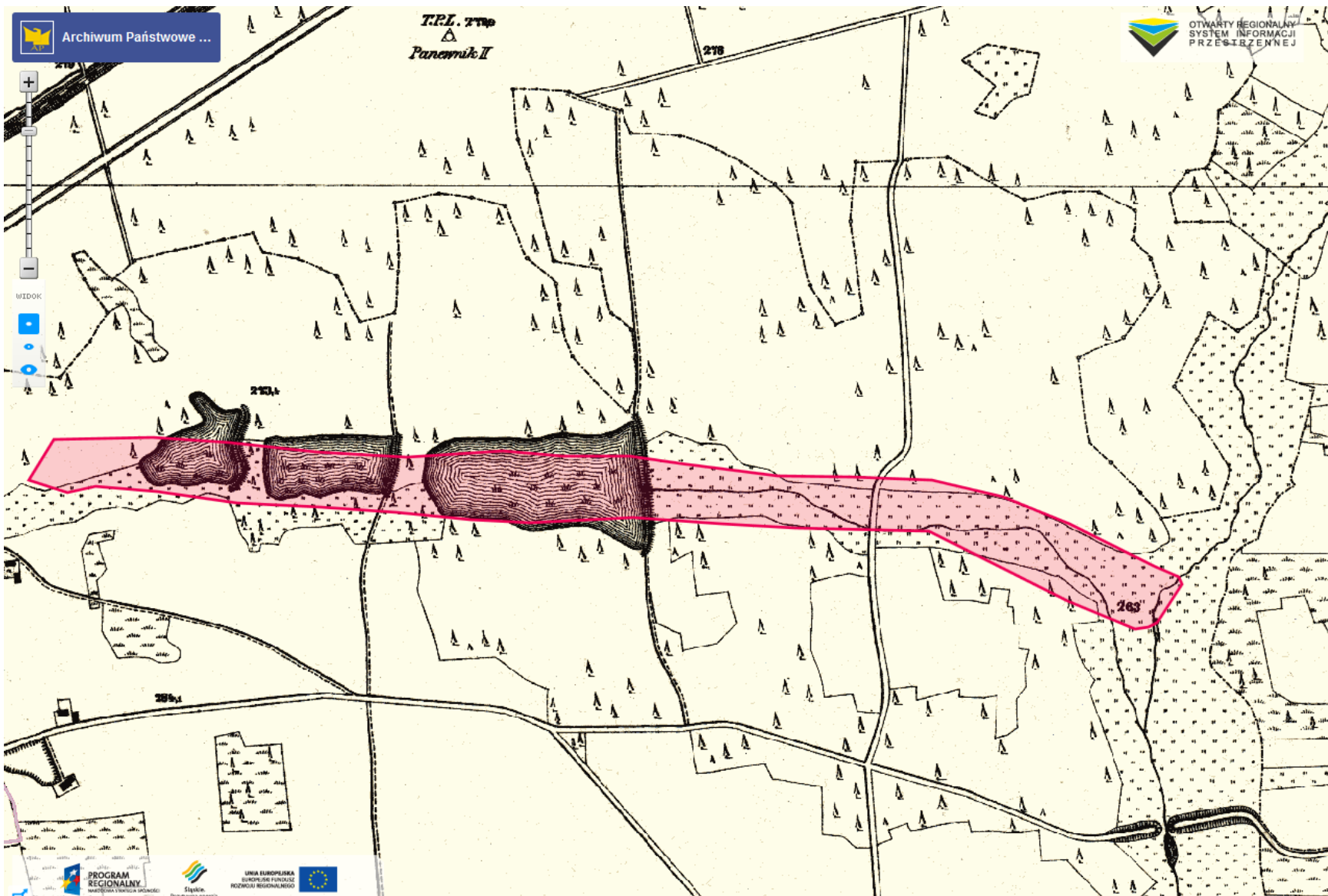
Zasięg podtopień z 1997 na tle satelitarnego obrazu zlewni (z 2009 roku).

Elektroniczny zapis zasięgu podtopień (warstwa) był przekazany marszałkowi województwa; znajduje się także w archiwum GIG

Bagnik – rok 1901. Zaznaczono zasięg podtopienia z 1997 roku

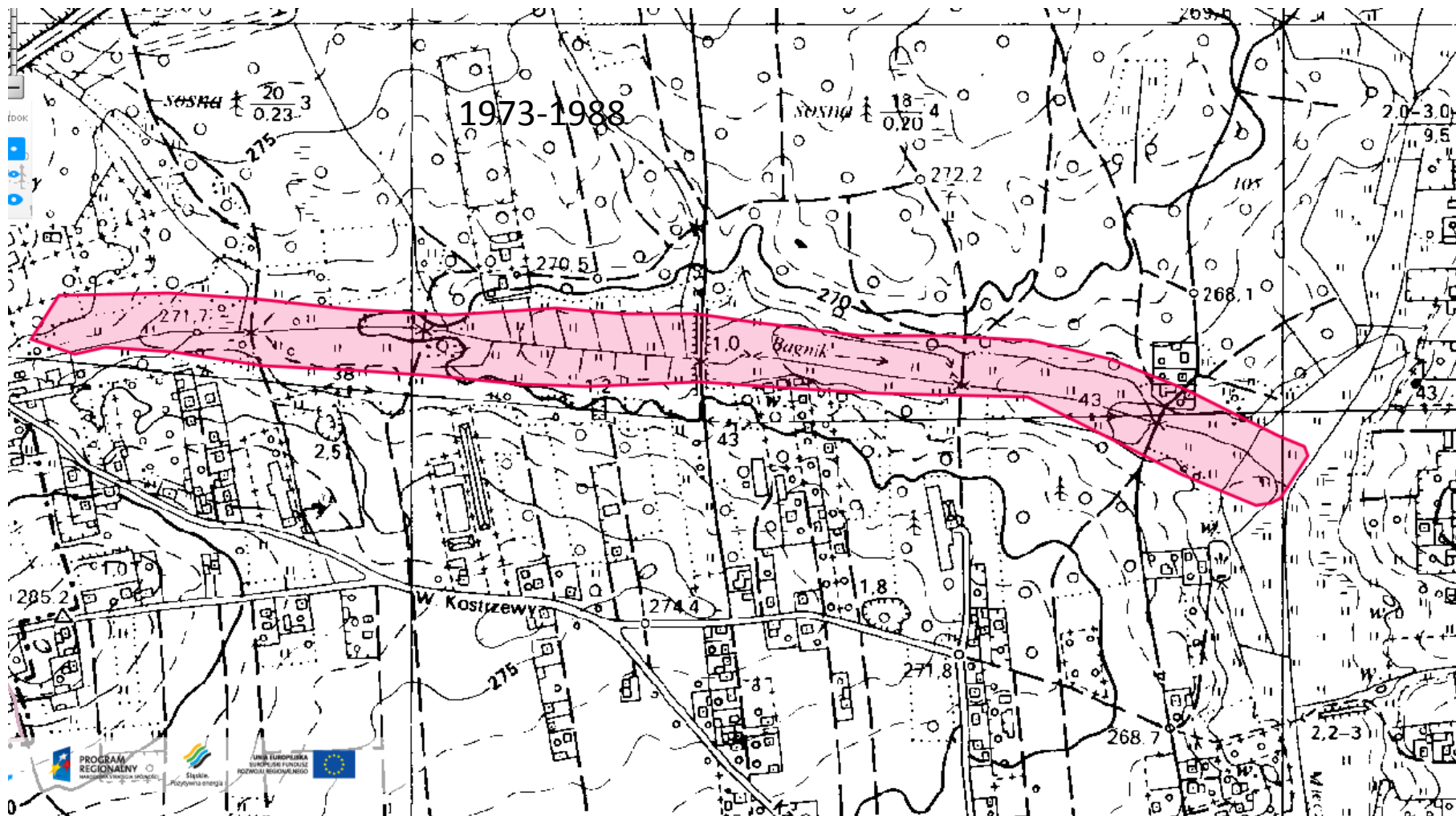
Przed zabudową zlewni zasięg łąk nadrzecznych mniej więcej pokrywał się z zasięgiem zalewów nieuregulowanej rzeki. Na Bagniku były stawy

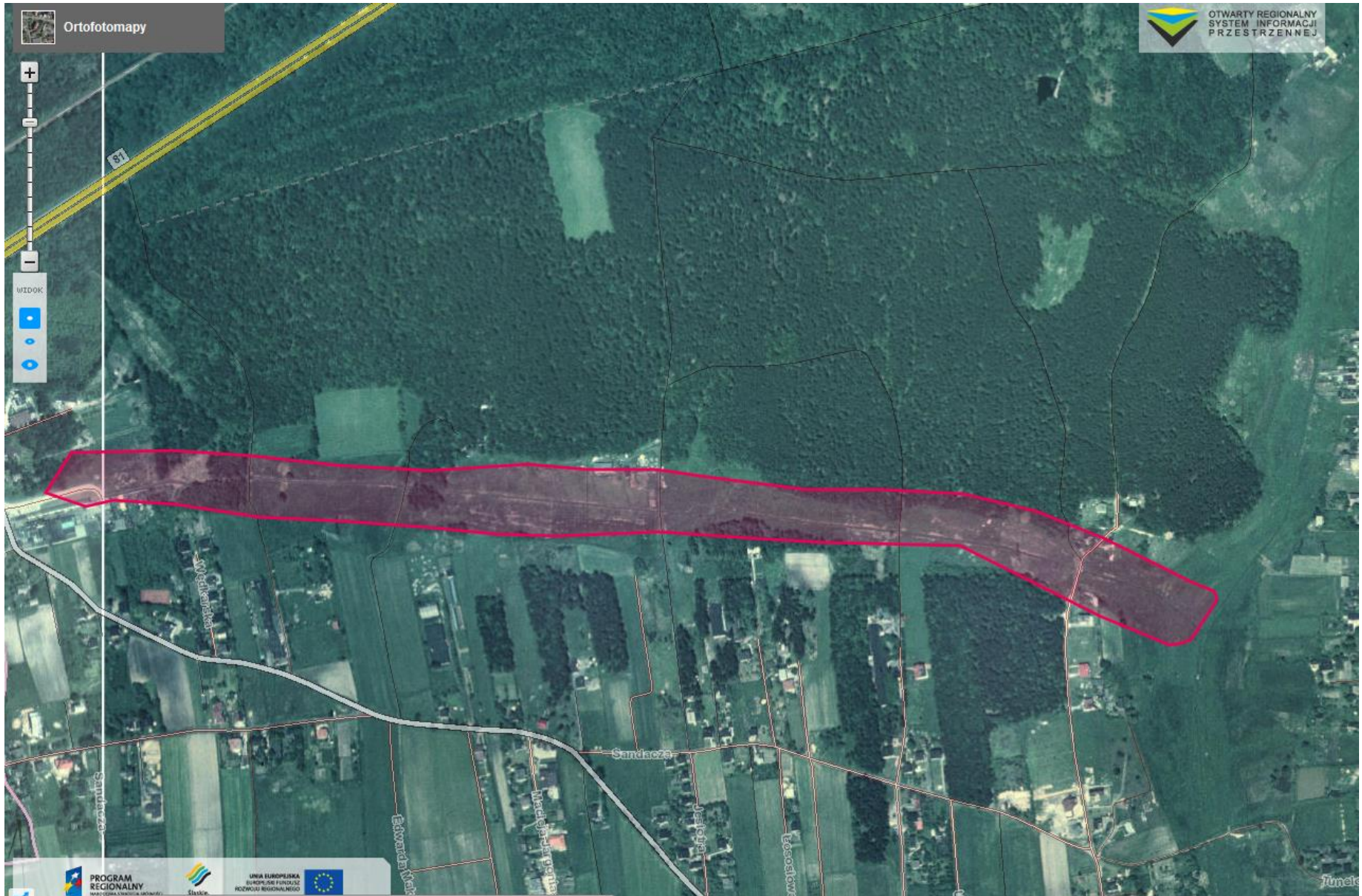
Bagnik – lata 70-te. Zaznaczono zasięg podtopienia z 1997 roku

Coraz więcej zabudowy w pobliżu doliny, bo potok uważany za „bezpieczny”

Bagnik – 1996. Zaznaczono zasięg podtopienia z 1997 roku

Zabudowy w pobliżu doliny znowu przybyło; potok nadal uważany za „bezpieczny”

Bagnik – 2009. Zaznaczono zasięg podtopienia z 1997 roku

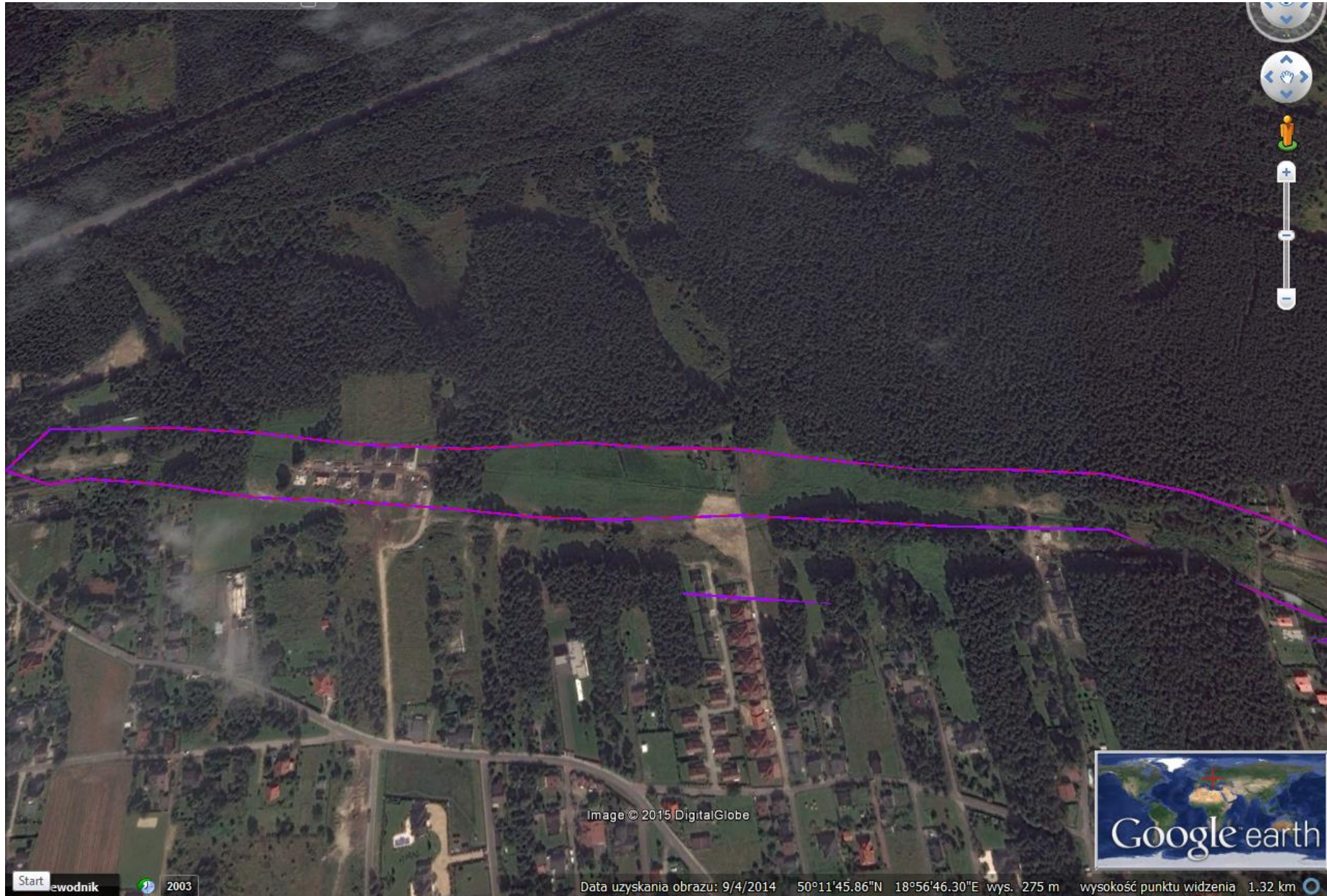
Zabudowy w pobliżu doliny nadal przybywa; potok nadal uważany za „bezpieczny”

Bagnik – 2014. Zaznaczono zasięg podtopienia z 1997 roku

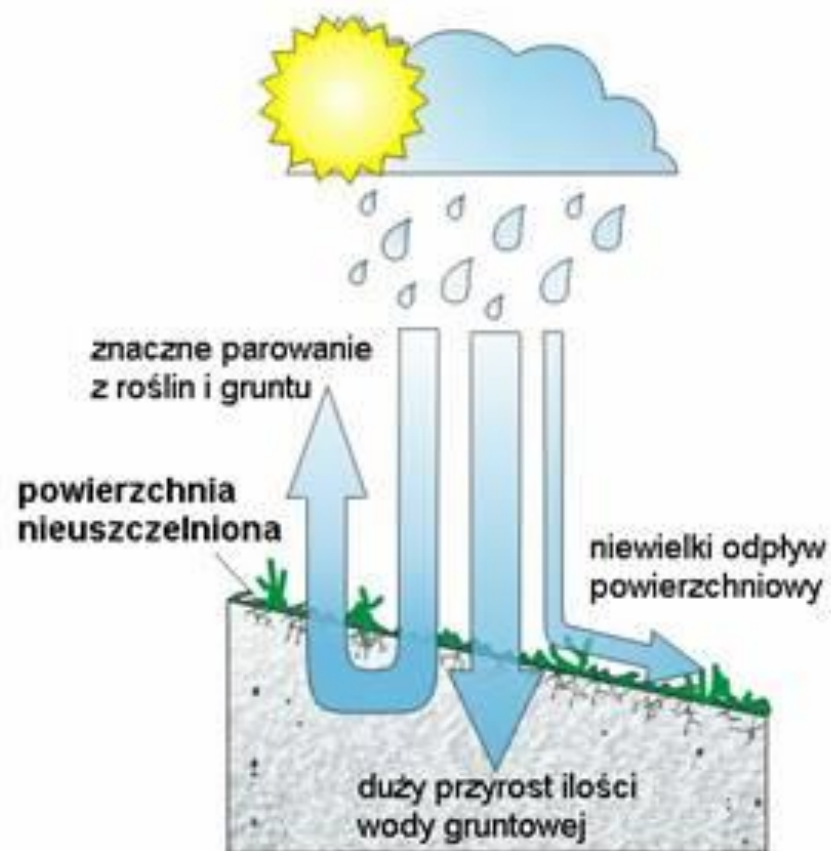
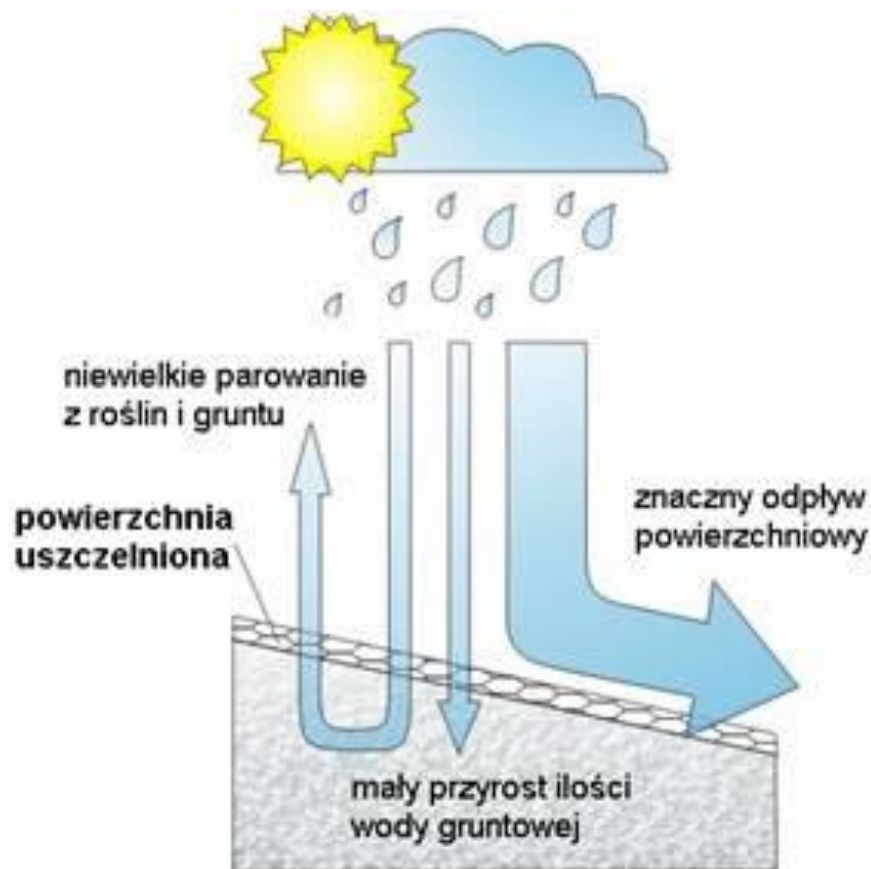
Budujemy osiedle nawet na potoku! Czujemy się bezpiecznie, bo potok pogłębiono!

***Czy naprawdę jest
bezpiecznie?***

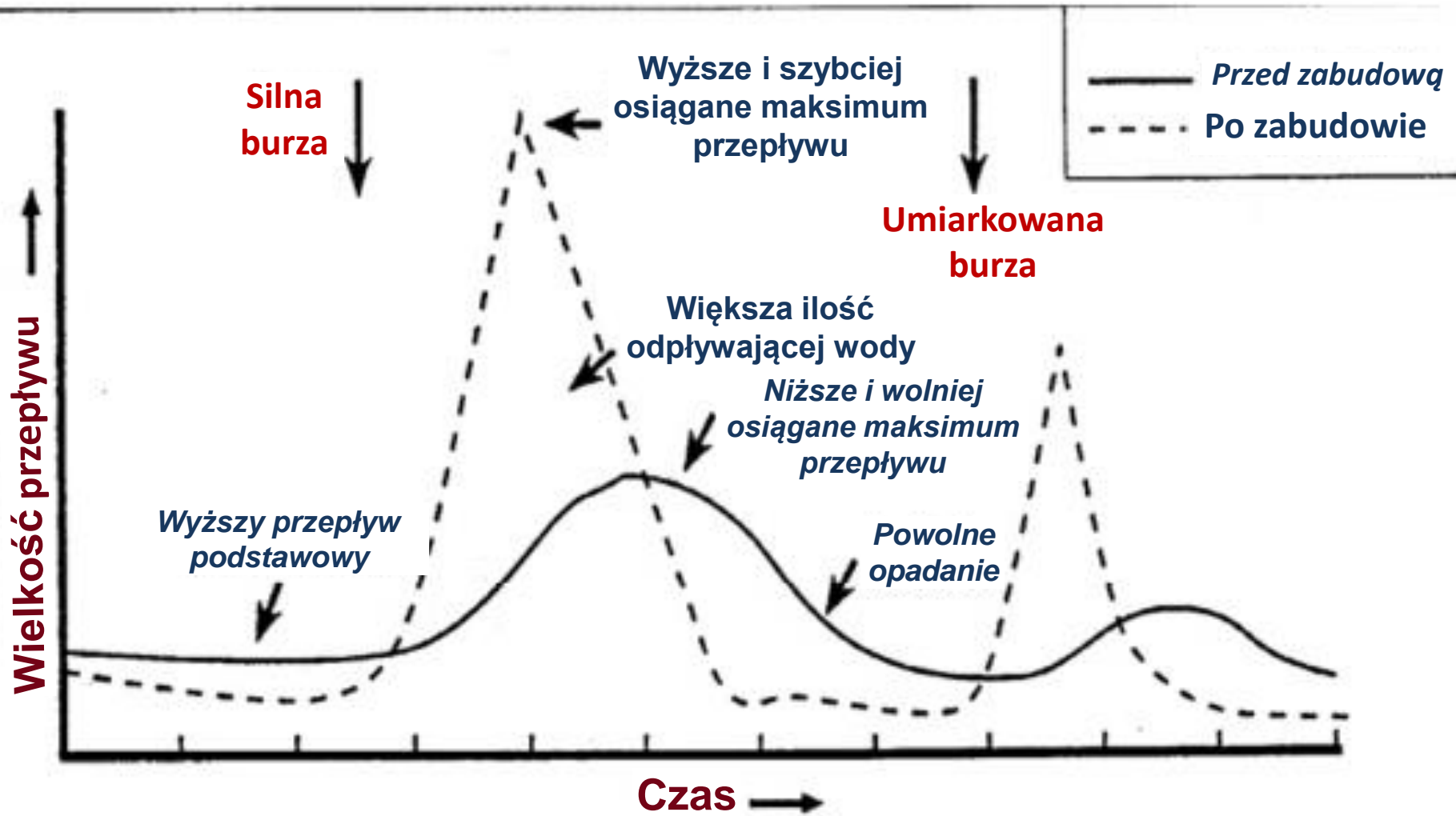
O zmianach w dolinie małej rzeki decyduje zmiana warunków odpływu wód deszczowych z terenu zlewni

mechanizm udowodniony na tysiącach przykładów !

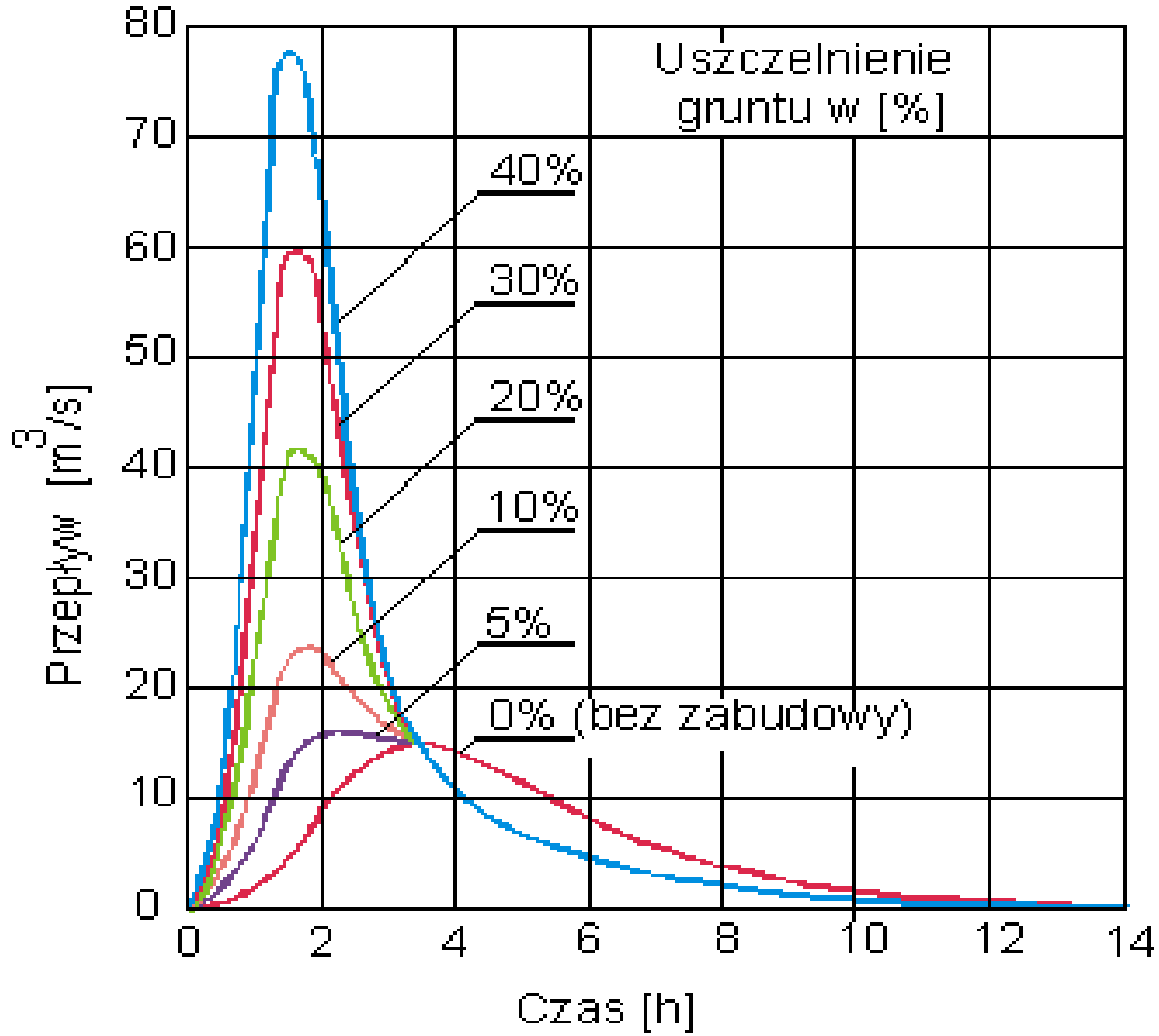
Zmiana w przepływach wody w małej rzece wywołana uszczelnieniem terenu zlewni

prawidłowość udowodniona na tysiącach przykładów !

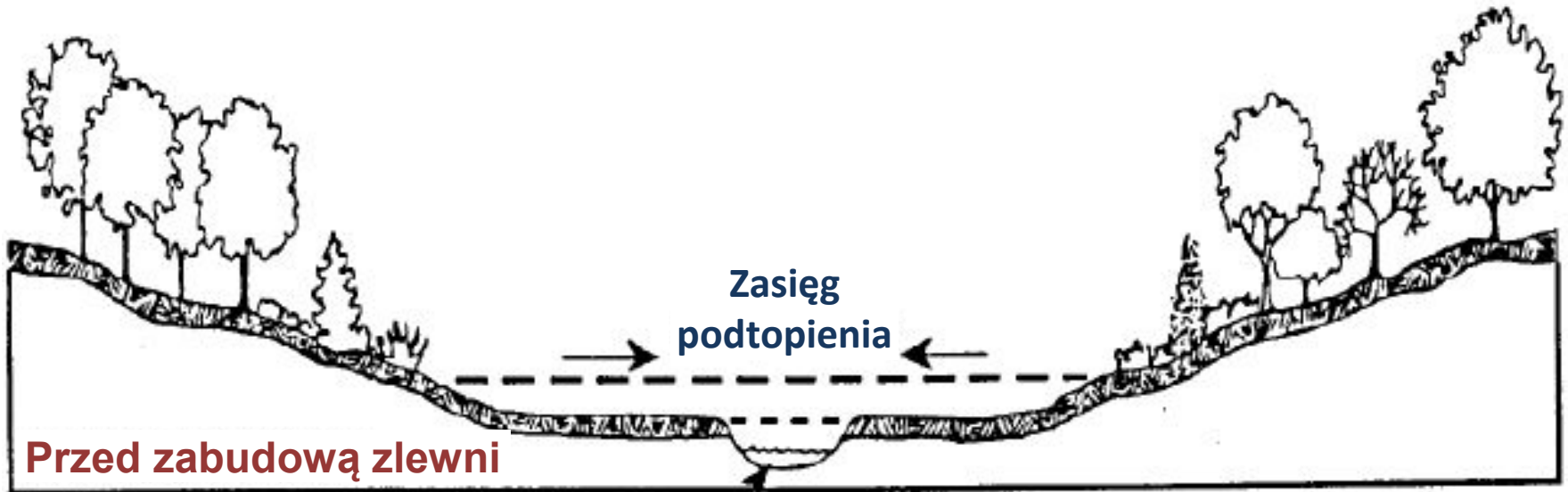

Zależność przepływu wody w małej rzece od pokrycia zlewni powierzchniami uszczelnionymi (drogi, parkingi, dachy itd.).

Liczby wzięte z rzeczywistego przykładu rzeki Elsy

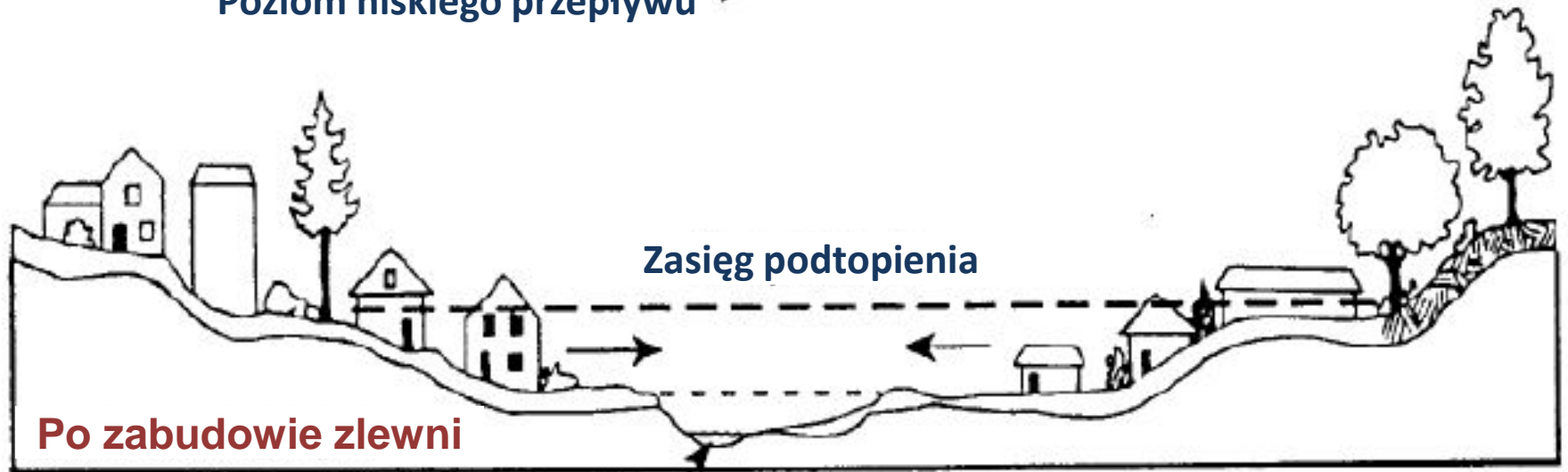

Wpływ zabudowy zlewni na dolinę małej rzeki *udowodniony na tysiącach przykładów !*

Przed zabudową zlewni

Poziom niskiego przepływu

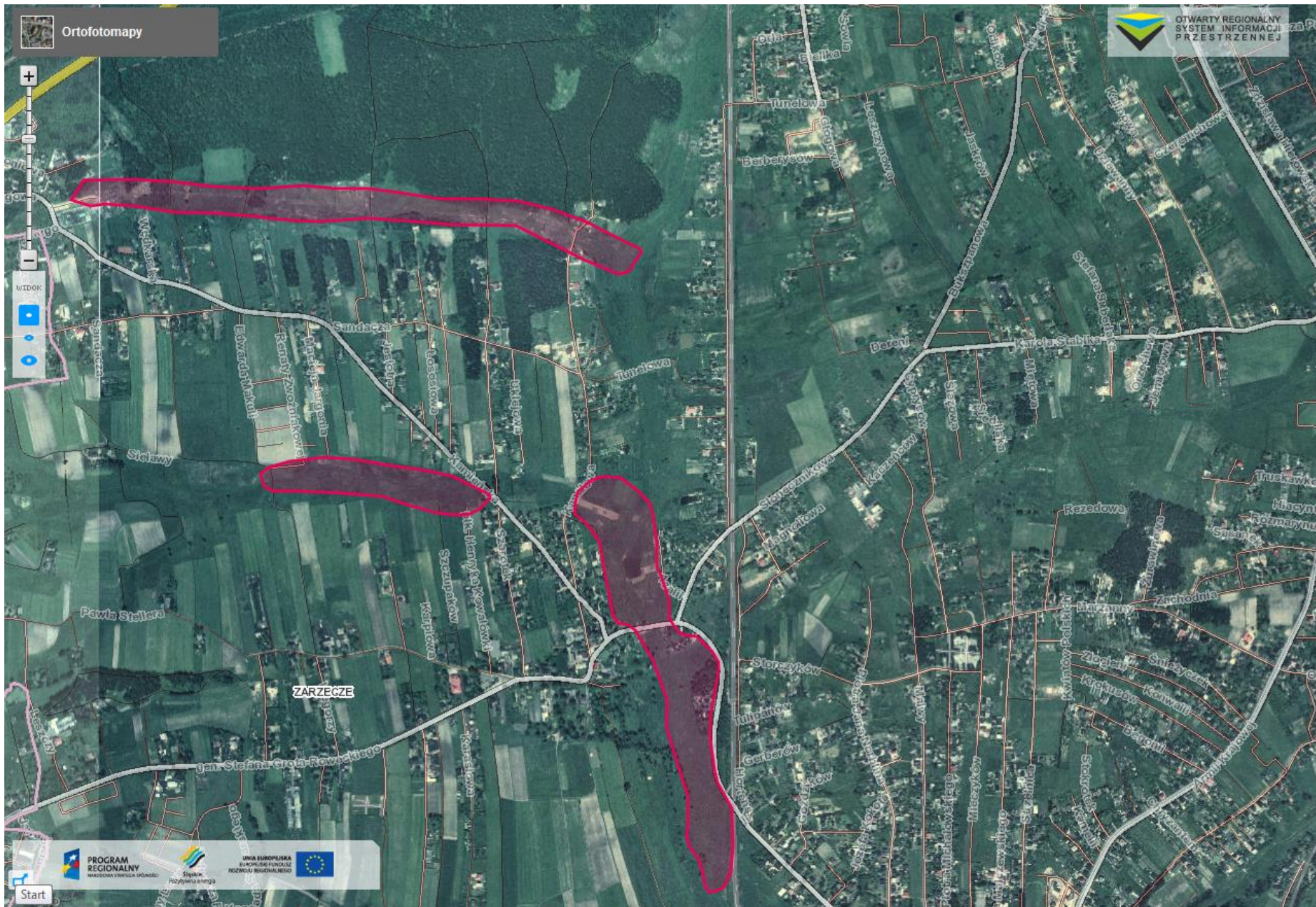

Po zabudowie zlewni

Poziom niskiego przepływu

**Jak zmieniła się
zlewnia Mlecznej od
czasu powodzi 1997?**

Środkowa i południowa część zlewni 1996

Środkowa i południowa część zlewni 2014

Rejon ulic Ks. Wilczewskiego, Bukszpanowej i linii kolejowej 1996

Rejon ulic Ks. Wilczewskiego, Bukszpanowej i linii kolejowej 2014

Północna część zlewni 1996

Północna część zlewni 2014

(ze strony internetowej RZGW Wrocław)

Panuje błędne przekonanie, że (...) obwałowania i uregulowanie rzek zapewniają całkowite bezpieczeństwo terenom dolinowym.

W rezultacie (...) są traktowane jako bezpieczne tereny budowlane, a człowiek zakładając tu swoje osiedla, lokalizując zakłady przemysłowe i pola uprawne, podejmuje ryzyko i naraża się na straty będące następstwem mogących wystąpić powodzi.

Z powyższych rozważań wynika odpowiedź na pytanie, dlaczego mimo wzrostu nakładów na ochronę przed powodzią, systematycznie rosną straty przez nie powodowane.

Zagrożenie podtapianiem dolin Mlecznej i jej dopływów z roku na rok rośnie

Decyduje o tym rosnące uszczelnienie zlewni

Zagrożenie potęgowane jest brakiem systemu zagospodarowania nadmiaru wód deszczowych (w tym retencji) na terenie zlewni, działalnością górniczą i zmianą klimatyczną

W dolinie Mlecznej będą zdarzały się podtopienia znacznie większe i gwałtowniejsze niż w latach 1997, 2001, 2010, 2013

Podtopienia mogą obejmować także te nieruchomości, które dotychczas były poza zasięgiem zagrożeń

Dalsze wprowadzanie zabudowy do dolin Mlecznej i jej dopływów to wielki błąd

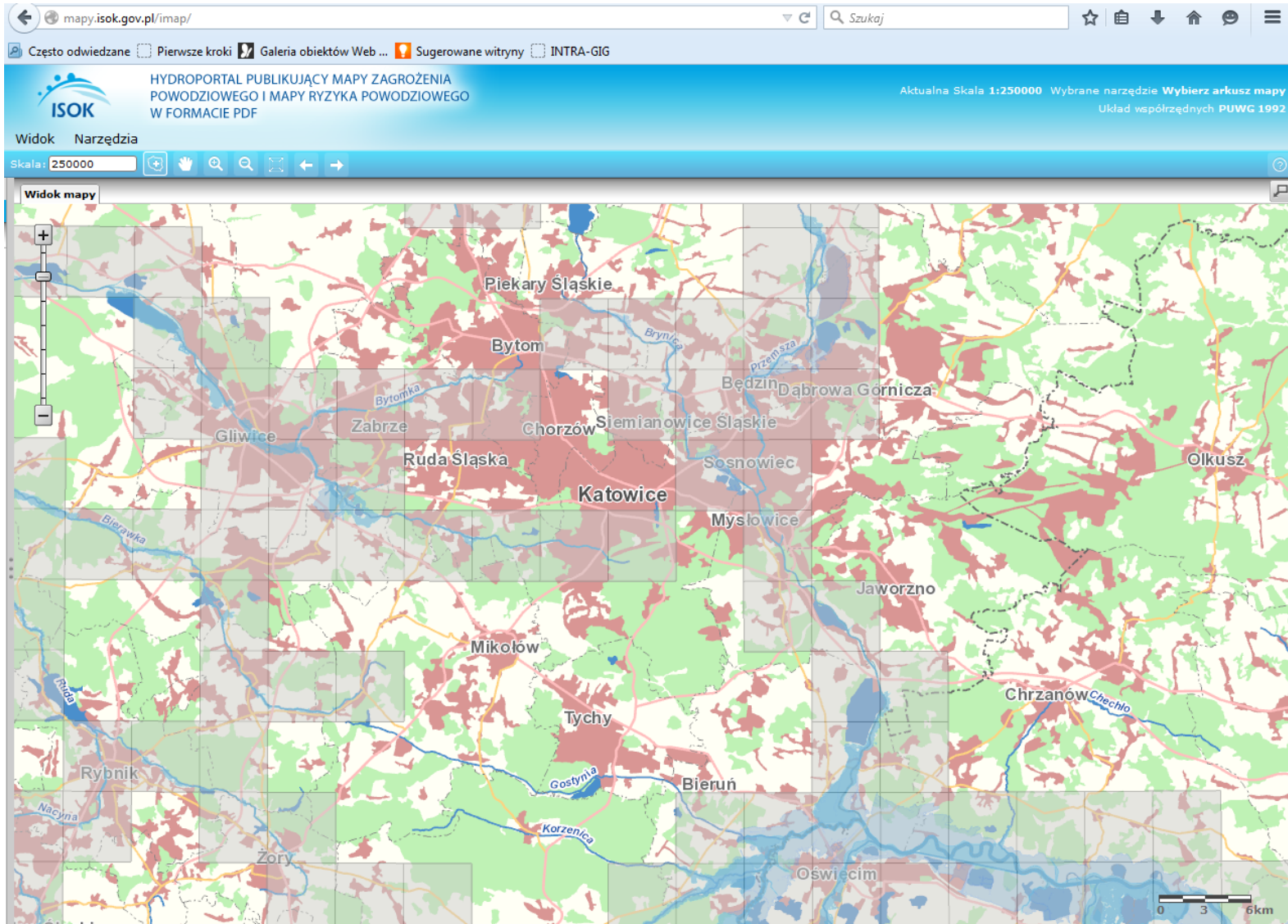
Strefa wolna od zabudowy wzdłuż miejskiej rzeki powinna zostać wyznaczona ściśle w oparciu o:

- Ukształtowanie doliny rzecznej**
- Dokładnie rozpoznany zasięg terenów zalewowych**

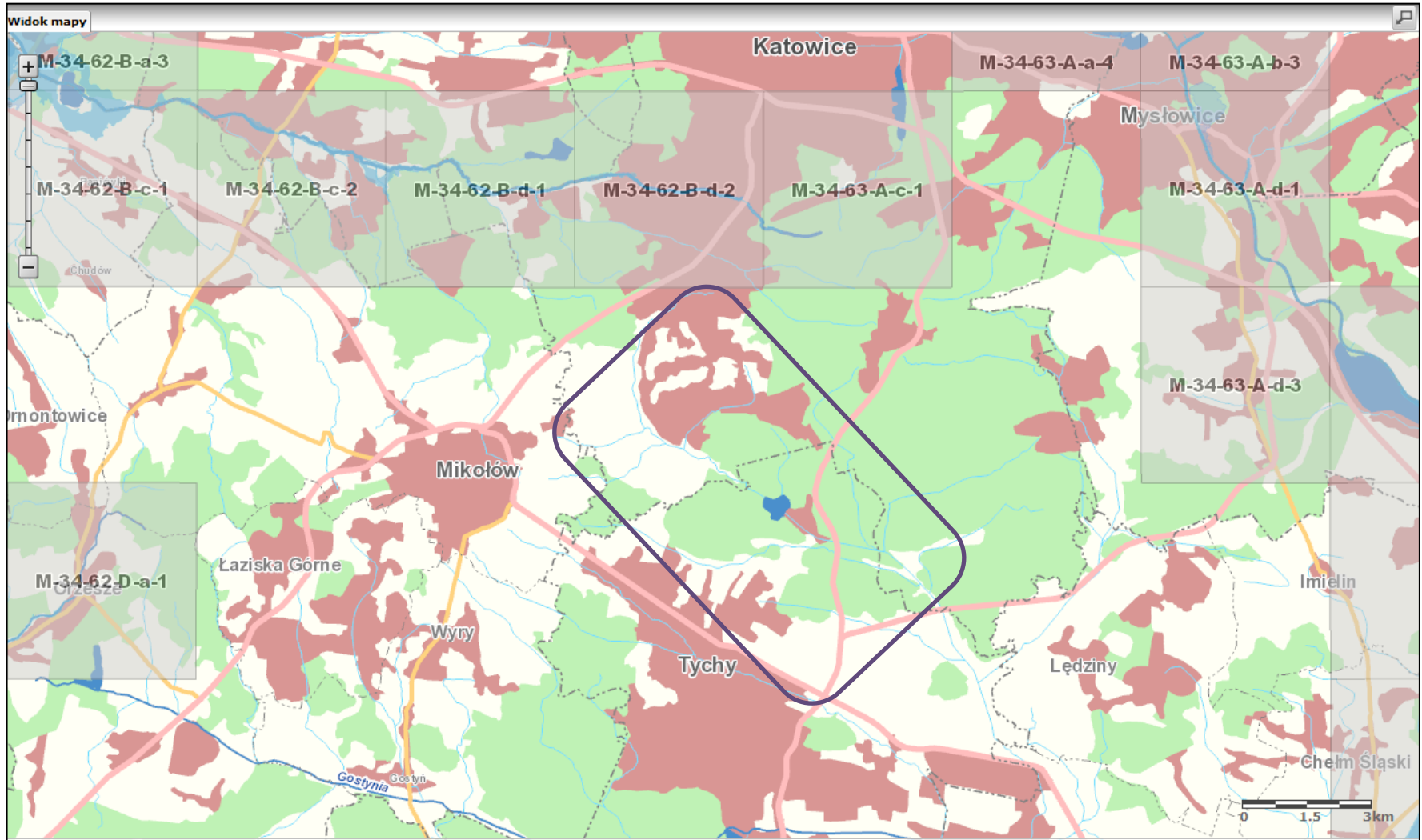
Uwaga!!! Informacje o terenach zalewowych wzdłuż polskich rzek, zawarte na portalu ISOK i będące wytyczną dla planów miejscowych niestety nie obejmują rzeki Mlecznej. Wynika to nie z braku zagrożeń, lecz z administracyjnego „klucza” ograniczającego analizy do głównych rzek i ich dolin

ISOK

Mapy zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego wykonano dobrze pod względem metodycznym, ale ....

ISOK nie obejmuje większości małych rzek, takich jak np. Mleczna ...

Na mapie zagrożenia powodziowego nie każdy dopływ dużej rzeki jest uwzględniony – przykład: Ślepiotka

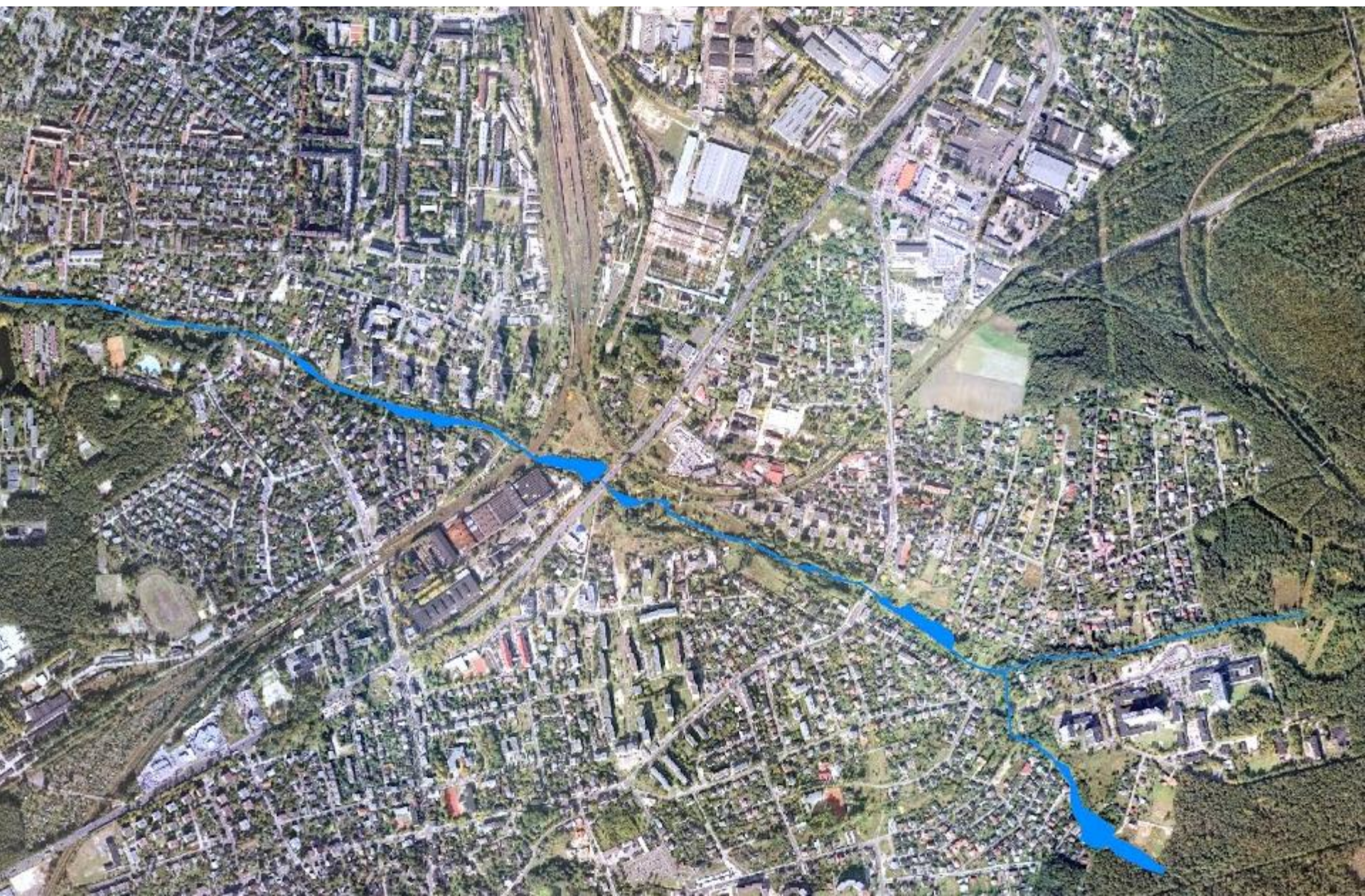

**Kłodnica i Ślepiotka w Katowicach - zagrożenie powodziowe 0,2 %
(raz na 500 lat) - Ślepiotka „bezpieczna???” wg ISOK**

W czasie powodzi w 2010 roku Ślepiotka wystąpiła z brzegów. Zasięg podtopień został udokumentowany przez zespół badawczy GIG na kilkuset fotografiach, filmie i na mapie (jako wektor)

W czasie powodzi w 2010 roku Ślepiotka wystąpiła z brzegów. Zasięg podtopień został udokumentowany przez zespół badawczy GIG na kilkuset fotografiach, filmie i na mapie (jako wektor)

Powódź 2010: dokumentacja zasięgu podtopień nad Ślepiotką (materiał z archiwum Zakładu Ochrony Wód GIG)

Powódź 2010: dokumentacja zasięgu podtopień nad Ślepiotką (materiał z archiwum Zakładu Ochrony Wód GIG)

Powódź 2010: dokumentacja zasięgu podtopień nad Ślepiotką (materiał z archiwum Zakładu Ochrony Wód GIG)

Powódź 2010: dokumentacja zasięgu podtopień nad Ślepiotką (materiał z archiwum Zakładu Ochrony Wód GIG)

Powódź 2010: dokumentacja z doliny Ślepiotki (materiał z archiwum Zakładu Ochrony Wód GIG) – staw retencyjny na wody deszczowe – niestety niewykorzystany (nie został opróżniony przed nawałnym deszczem)

Wobec nieuwzględnienia Mlecznej w ISOK ...

Każda decyzja planistyczna umożliwiająca wprowadzanie zabudowy w okolicy doliny powinna być poparta rzetelną analizą scenariuszy zagrożeń podtapianiem, obejmującą symulacje komputerowe z wykorzystaniem GIS.

Należy do tego wykorzystać dokładne rozeznanie terenowe, informację przestrzenną i specjalistyczne oprogramowanie

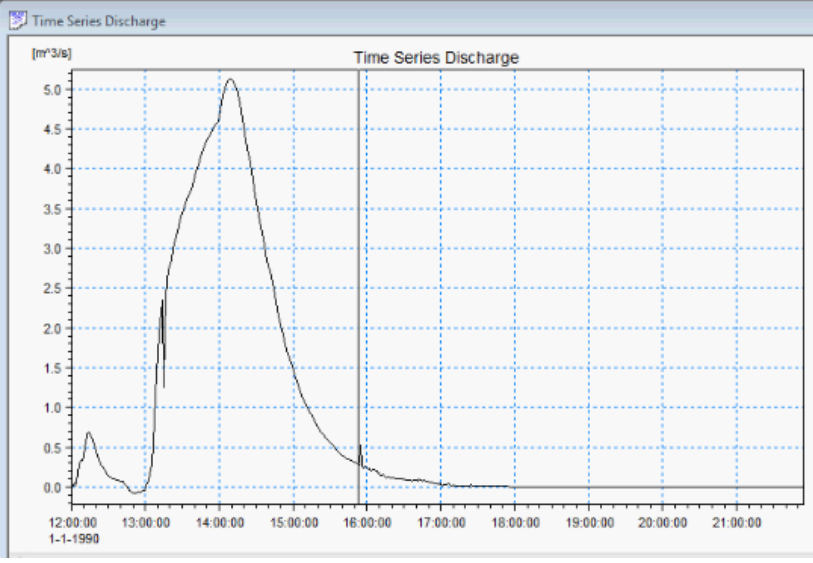
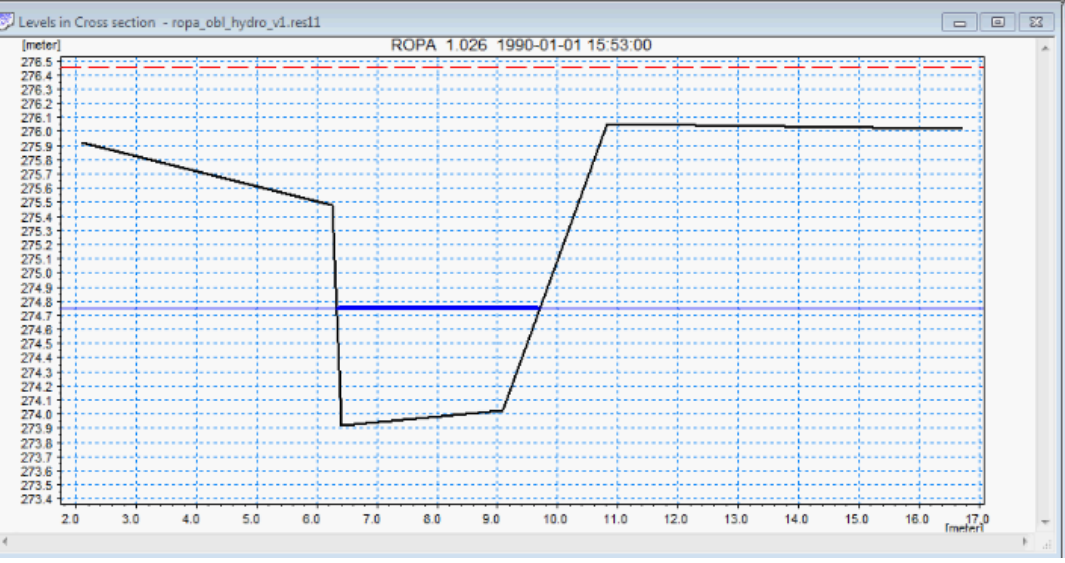
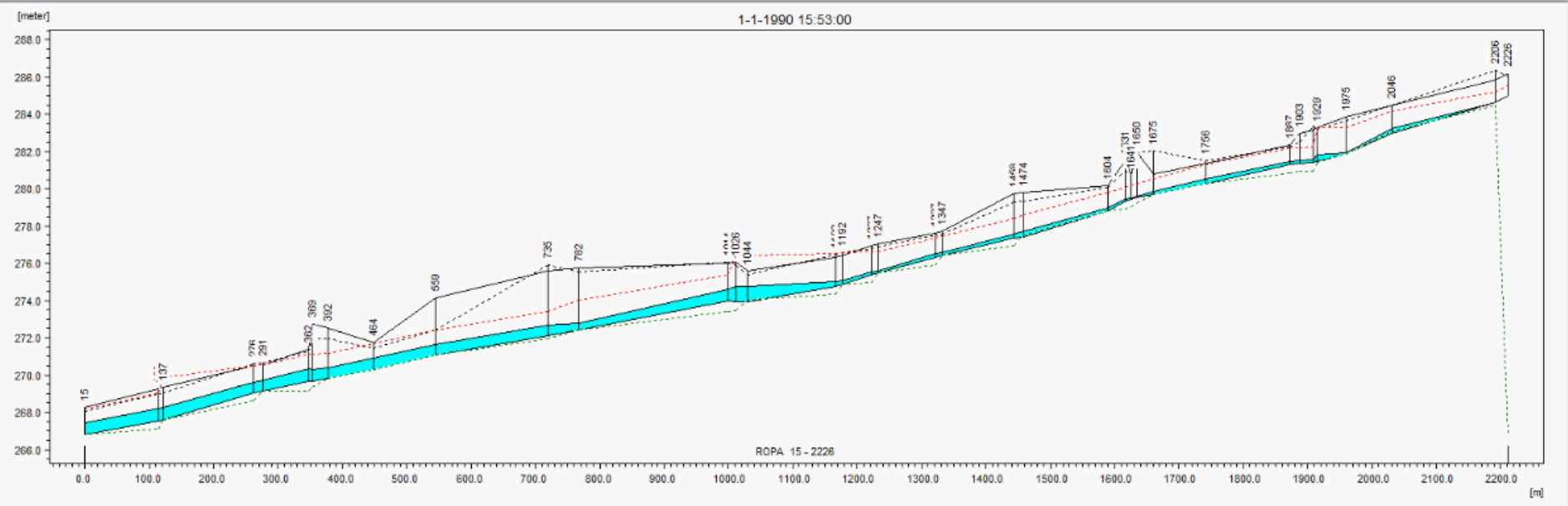
Do czasu wykonania szczegółowych analiz rozsądne jest wyznaczenie strefy wolnej od zabudowy kubaturowej w naturalnie ukształtowanej dolinie tak, jak to wskazano w Studium Uwarunkowań (...)

Symulacja podtopienia (urban flood) wywołanego nawałnym deszczem (*oprogramowanie PCSWMM*)

Uwaga! Na modelu terenu można umieszczać nie tylko zabudowę istniejącą, ale także planowaną!

Symulacja przepływu w rzece – profil podłużny i wystąpienie z brzegów w przekroju badawczym (oprogramowanie MIKE stosowane m.in. w GIG)

Jaka powinna być dolina Mlecznej

według dokumentów planistycznych miasta?

według strategii i polityki rozwoju kraju?

Według Studium uwarunkowań dla Katowic:

Dolina Mlecznej – najważniejszy w mieście korytarz ekologiczny, łączący kompleksy leśne.

Wzdłuż Mlecznej i jej dopływów występują zarośla olchowo – wierzbowe oraz płaty łąk wilgotnych i świeżych. Niektóre łąki są bogate florystycznie, występują tu rzadkie i chronione gatunki roślin.

Z obowiązującego opracowania ekofizjograficznego dla Katowic (2014):

W przyszłym zagospodarowaniu terenu należy powstrzymać wkraczanie nowej zabudowy w dolinę rzek przepływających przez teren miasta.

Wspomniane postępowanie sprawia, że na terenie naturalnej doliny zalewowej powstają sztucznie i zupełnie niepotrzebnie, strefy zagrożenia powodziowego. Cierpi na tym majątek osób fizycznych i miasta, a potencjalnie zagrożone jest życie ludzkie.

Ochrona nieprawidłowo zlokalizowanych budynków pochłania fundusze miasta na prewencje przeciwpowodziową oraz, w razie takiej konieczności, na akcje ratownicze.

Z obowiązującego opracowania ekofizjograficznego dla Katowic (2014):

- **Cieki powierzchniowe wraz z otaczającymi je dolinami, stanowiące ciągi ekologiczne: kontynuacja funkcji hydrologicznych i przyrodniczych, w miarę możliwości renaturyzacja cieków i dolin, rezygnacja z zabezpieczeń przeciwpowodziowych (regulacja, umocnienia), rozwój funkcji rekreacyjnych (...)**
- **właściwe zagospodarowanie dolin i otoczenia cieków powierzchniowych: zakaz zabudowy, podnoszenia terenu (nawożenia mas ziemnych), zmian stosunków wodnych,**
- **regulacja cieków i inne prace związane z ochroną przeciwpowodziową tylko w uzasadnionych przypadkach i w maksymalnym zakresie nawiązujące do form naturalnych (minimalizacja elementów betonowych w ciekach)**
- **funkcja rekreacyjna nie może zagrażać podstawowym funkcjom przyrodniczym i hydrograficznym: spacer, jazda na rowerze, wykluczenie wypoczynku pobytowego, czy związanego z zabudową lub utwardzeniem powierzchni**
- **wprowadzenie w rejonie cieków 10m wolnego od wszelkiej zabudowy i 50m pasa wolnego od zabudowy kubaturowej w miejscach, gdzie jest to jeszcze możliwe (...)**

Obowiązek uchwalania planów miejscowych chroniący miejskie doliny rzeczne przed zabudową jest postulowany lub zapowiadany w:

- **Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030**
- **Strategicznym Planie Adaptacji dla Sektorów i Obszarów Wrażliwych na Zmiany Klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA)**
- **Strategii Bezpieczeństwa Narodowego**
- **Krajowej Polityce Miejskiej (projekt gotowy do uchwalenia przez RM)**

Według SPA każde miasto powyżej 100 tys. mieszkańców – jest zobowiązane do przyjęcia i realizacji planów dostosowania do zmiany klimatycznej, a w planie musi się znaleźć m.in.:

- **ochrona dolin rzecznych przed zabudową**
- **nowoczesna gospodarka wodami deszczowymi**
- **dbałość o zieleni i sieć przyrodniczą**

Dalsza zabudowa doliny Mlecznej – „wygrani” i przegrani

„wygrani”, bo mają pieniądze:

- poprzedni właściciele działek
- deweloperzy

przegrani, bo poniosą straty materialne lub niematerialne:

- nabywcy nowych nieruchomości
- właściciele sąsiednich nieruchomości
- społeczność dzielnicy i miasta
- władze miasta (wizerunek zarządzającego)
- mieszkańcy terenów w dole rzeki (w przypadku Mlecznej: Bieruń)
- społeczność regionu: większe wydatki na „tradycyjną” ochronę przeciwpowodziową (obwałowania Mlecznej)

Dziękuję za uwagę

Leszek Trząski

Główny Instytut Górnictwa w Katowicach
Zakład Ochrony Wód

ltrzaski @gig.eu

tel. (32)2592296